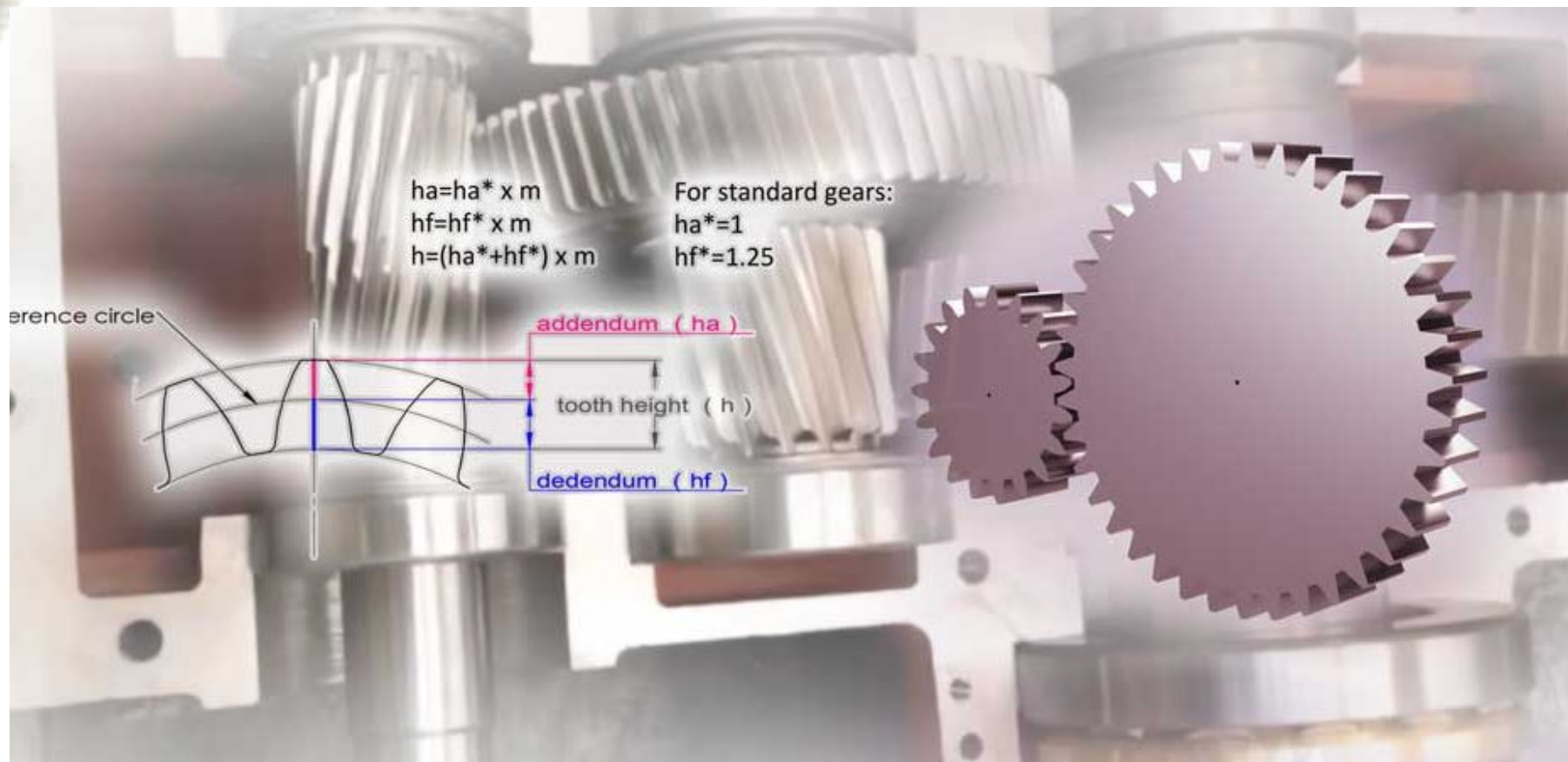

Прорачун редуктора

У оквиру прорачуна редуктора треба разликовати две врсте прорачуна:

- прорачун који спроводе пројектанти машина и постројења, тј. они који уграђују редукторе и
- прорачун који спроводе конструктори редуктора.

Прорачун који спроводе пројектанти који уграђују редукторе

Пројектанти који "уграђују" редукторе, у зависности од карактеристика радне и погонске машине, практично врше избор врсте и величине редуктора, из каталога произвођача редуктора, при чему израчунавају:

- потребан преносни однос редуктора (i),
- потребан обртни момент за погон радне машине (T_2),
- потребна снага на улазу у редуктор (P_1),
- потребна снага мотора,
- погонски фактор (f_B).

Потребан преносни однос редуктора (i)

$$i = \frac{n_1}{n_2}$$

где је:

n_1 - улазни број обртаја, тј. број обртаја електромотора, у min^{-1}

n_2 - излазни број обртаја, тј. број обртаја радне машине, у min^{-1}

Потребан обртни момент за погон радне машине (T_2)

$$T_2 = \frac{P_2 \text{ (W)}}{\omega_2} = 9550 \frac{P_2 \text{ (kW)}}{n_2}$$

где је:

P_2 - потребна снага за погон радне машине, у првом случају у

W, а у другом у kW,

ω_2 - угаона брзина радне машине у s^{-1} ,

n_2 - број обртаја радне машине у min^{-1} .

Потребна снага на улазу у редуктор (P_1)

- Потребна снага за погон радне машине одређује се у зависности од врсте радне машине тј. отпора који се јављају при њеном раду и потребне брзине радних органа, док се снага на улазу (P_1), на основу које се после одређује потребна снага мотора, одређује на основу потребне снаге за погон радне машине и степена искоришћења редуктора.

Потребна снага на улазу у редуктор (P_1)

- при подизању (вертикалном померању) терета

$$P_1 = \frac{Gv}{1000 \eta} = \frac{mgv}{1000 \eta}$$

где је:

G - тежина терета у N,

v - брзина подизања терета у m/s,

m - маса терета у kg,

g - убрзање земљине теже $g = 9,81 \text{ m/s}^2 \approx 10 \text{ m/s}^2$,

η - степен искоришћења редуктора. Код зупчастих редуктора

може се рачунати са губицима од 2 % по зупчастом пару.

Потребна снага на улазу у редуктор (P_1)

- при хоризонталном померању терета

$$P_1 = \frac{F_\mu v}{1000 \eta} = \frac{mg\mu v}{1000 \eta}$$

где је:

F_μ - сила трења у N,

v - брзина померања у m/s,

μ - коефицијент трења,

m - маса у kg,

g - убрзање земљине теже,

η - степен искоришћења редуктора.

Потребна снага на улазу у редуктор (P_1)

■ при обртању

$$P_1 = \frac{T n}{9550 \eta} = \frac{T \omega}{1000 \eta}$$

где је:

T - обртни момент који треба савладати у Nm,

ω - угаона брзина у s^{-1} ,

n - број обртаја у min^{-1} ,

η - степен искоришћења редуктора.

Потребна снага на улазу у редуктор (P_1)

■ при погону вентилатора

$$P_1 = \frac{V p}{1000 \eta}$$

где је:

V - проток ваздуха у m^3/s ,

p - притисак у N/m^2 ,

η - степен искоришћења редуктора.

Потребна снага на улазу у редуктор (P_1)

■ при погону пумпе

$$P_1 = \frac{V p}{1000 \eta}$$

где је:

V - проток воде у m^3/s ,

p - притисак у N/m^2 ,

η - степен искоришћења редуктора.

Потребна снага на улазу у редуктор (P_1)

■ при погону конвејера

$$P_1 = \frac{mgv}{1000} \cdot \frac{\sin \alpha + \mu \cos \alpha}{\eta}$$

где је:

m - маса која се подиже у kg,

g - убрзање земљине теже,

α - угао успона, v - брзина у m/s,

μ - коефицијент трења,

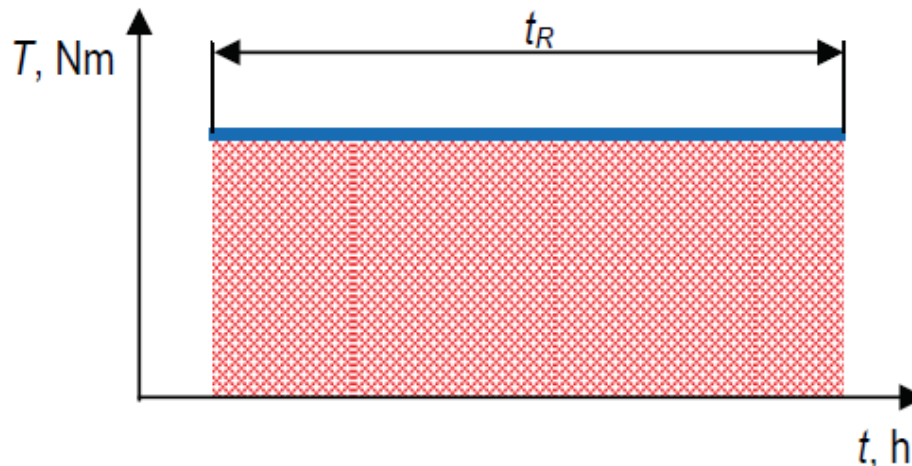
η - степен искоришћења редуктора.

Потребна снага мотора

- Потребна снага мотора се усваја у зависности од режима рада радне машине, тј. режима рада моторног редуктора. У зависности од дужине трајања погона и дужине пауза, као и учесталости прекида погона, према стандарду IEC 60034-1, постоје следећи режими рада:

Потребна снага мотора

- режим рада S1 - непрекидан рад. Ако ништа није речено о условима рада, онда се снага дефинише за непрекидан рад са истим оптерећењем

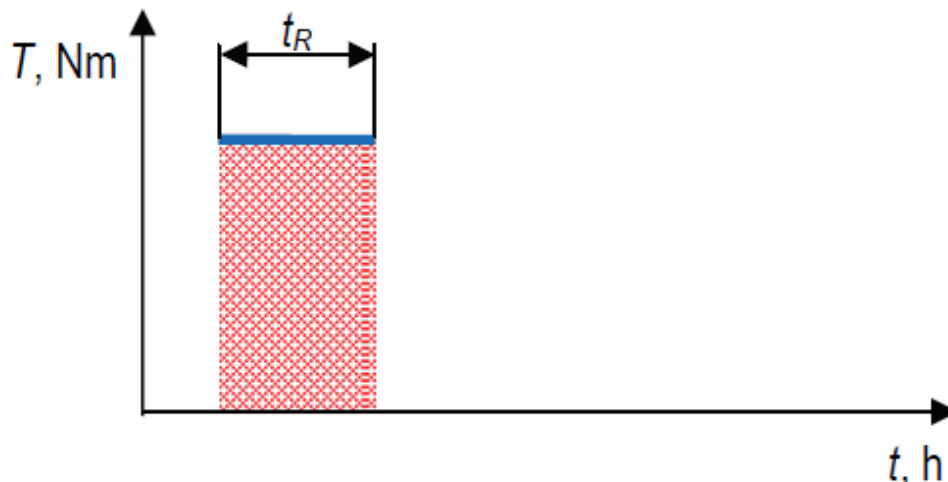

t_R – време рада са конст. оптерећењем

Потребна снага мотора

Режими рада код којих покретање и кочење мотора не утичу на прегревање статора:

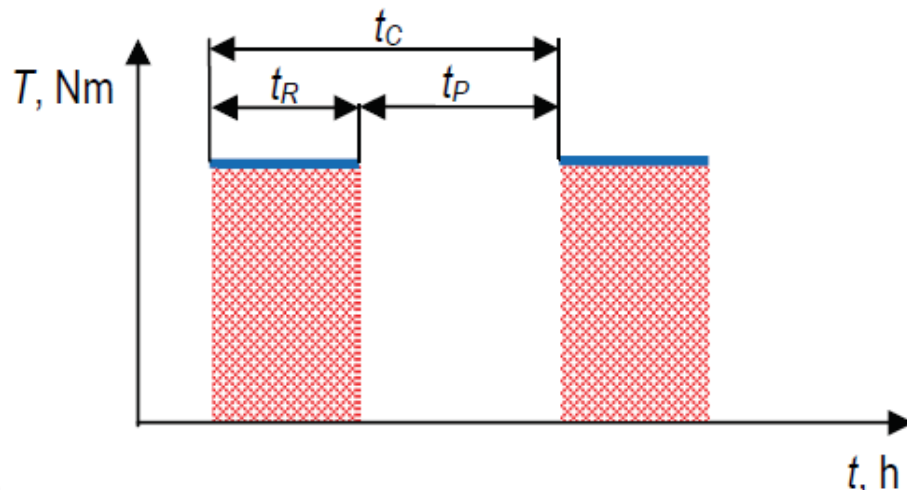
■ режим рада S2 - краткотрајан рад. После кратког трајања погона, мотор се више не покреће све до потпуног хлађења намотаја. Препоручен период рада је 10, 30, 60 и 90 минута

t_R – време рада са конст. оптерећењем

Потребна снага мотора

- режим рада S3 - наизменично периодичан рад. Трајање радног циклуса је око 10 минута. Препоручује се да оптерећеност унутар једног радног циклуса износи 15%, 25%, 40% и 60%

t_R – време рада са конст. оптерећењем

t_P – време прекида рада

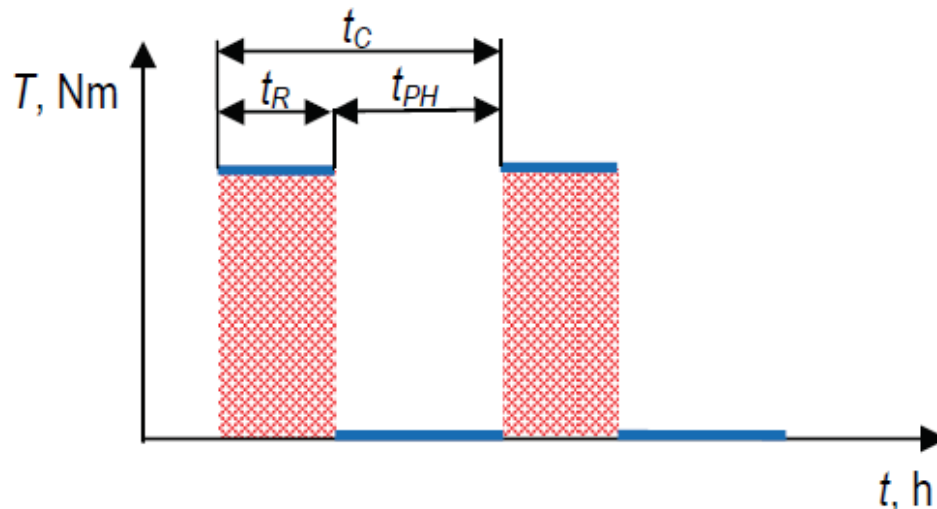
t_c – време циклуса

$$\text{оптерећеност једног циклуса} = \frac{t_B}{t_B + t_{St}} \cdot 100\%$$

Потребна снага мотора

■ режим рада S6 – непрекидан рад са наизменичним оптерећењима. И овде трајање радног циклуса износи око 10 минута, а препоручује се 15%, 25%, 40% и 60% оптерећености унутар једног радног циклуса

t_R – време рада са конст. оптерећењем

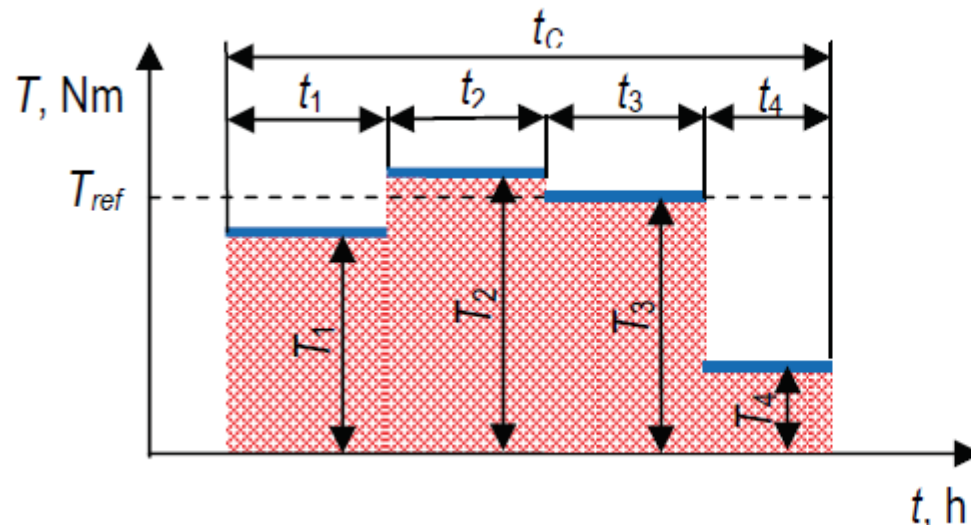
t_{PH} – време празног хода

t_C – време циклуса

оптерећеност једног циклуса $= \frac{t_R}{t_C}$

Потребна снага мотора

- режим рада S10 - рад са дискретно променљивим оптерећењима. У овом режиму рада могу се јавити највише четири оптерећења. За режим рада треба да буде изабран непрекидан рад са истим оптерећењем, као и у режиму рада S1

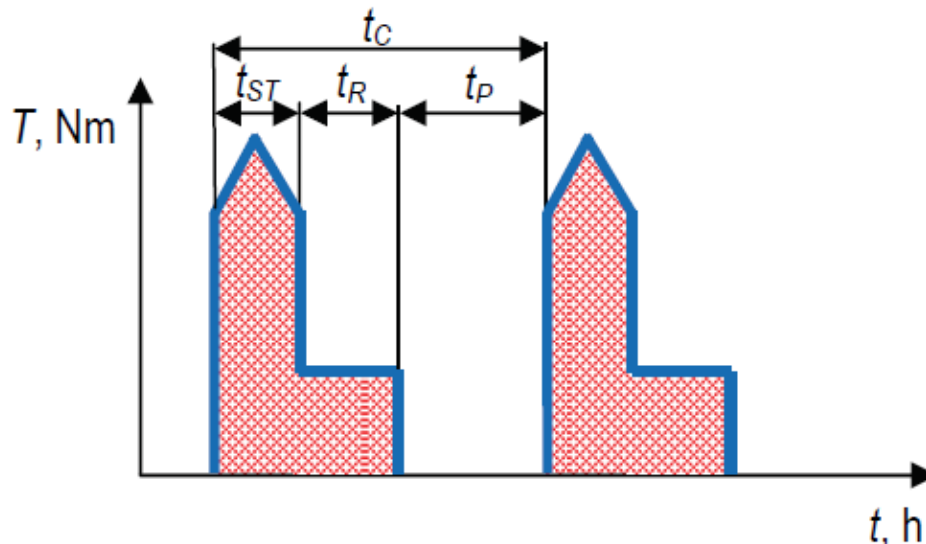

T_i – константно оптерећење унутар једног циклуса
 T_{ref} – референтно оптерећење
 t_c – време циклуса

Потребна снага мотора

Режими рада код којих покретање и кочење мотора утичу на прегревање намотаја статора:

- режим рада S4 – наизменичан рад при чему укључивање утиче на пораст температуре. Трајање радног циклуса износи око 10 минута

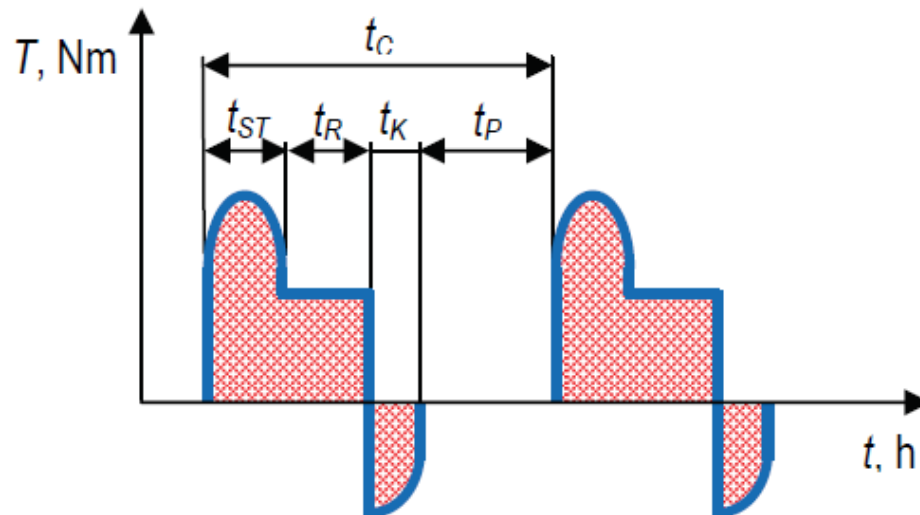

t_{ST} – време покретања
 t_R – време рада са конст. оптерећењем
 t_P – време прекида рада
 t_C – време циклуса

$$\text{оптер. једног циклуса} = \frac{t_{ST} + t_R}{t_{ST} + t_R + t_P} \cdot 100\%$$

Потребна снага мотора

- режим рада S5 - наизменичан рад при чему укључивање и кочење утичу на пораст температуре. Трајање радног циклуса такође износи око 10 минута, а препоручује се 15%, 25%, 40% и 60% оптерећености унутар једног радног циклуса

t_{ST} – време покретања

t_R – време рада са конст. оптерећењем

t_K – време кочења мотора

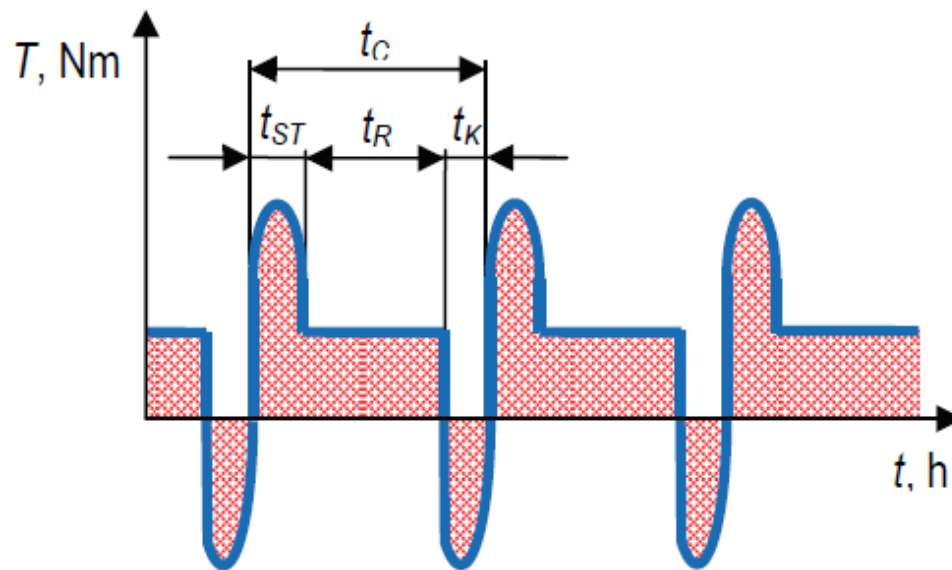
t_P – време прекида рада

t_C – време циклуса

$$\text{оптерећеност једног циклуса} = \frac{t_{ST} + t_R + t_K}{t_C}$$

Потребна снага мотора

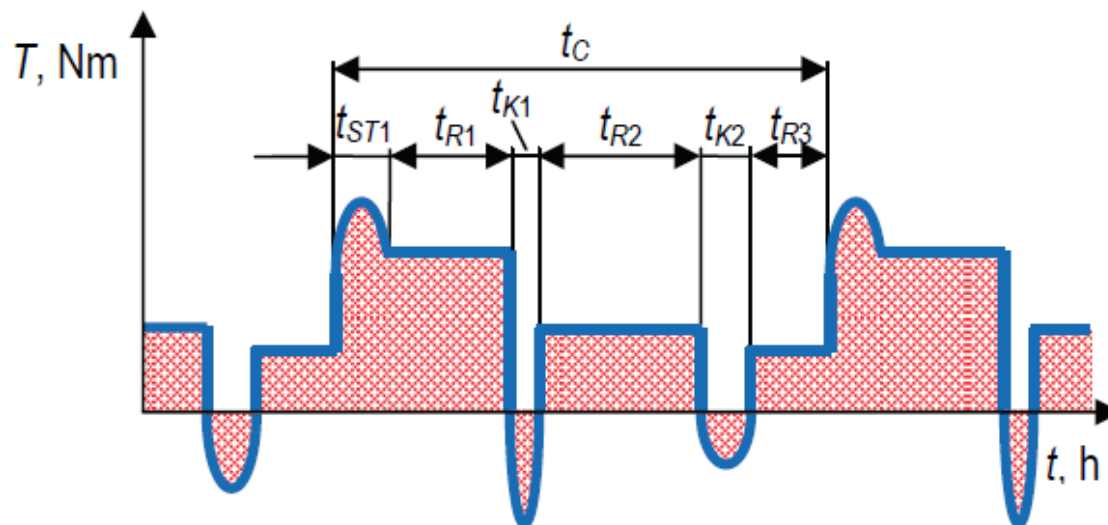
- режим рада S7 – непрекидан рад са периодичним укључивањем и искључивањем. Трајање радног циклуса такође износи око 10 минута, а препоручује се 15%, 25%, 40% и 60% оптерећености унутар једног радног циклуса

- t_{ST} – време покретања
- t_R – време рада са конст. оптерећењем
- t_K – време кочења
- t_C – време циклуса
- оптерећеност једног циклуса = 1

Потребна снага мотора

■ режим рада S8 – непрекидан рад са непериодичним трајањем рада и променом брзина. Режим рада представља комбинацију свих раније набројаних радних услова. Сви радни услови се морају тачно дефинисати како би се тачно одабрао одговарајући електромотор

t_{ST} – време покретања

t_{Ri} – време рада са константним оптерећењем (T_1, T_2, T_3)

t_k – време кочења мотора (K_1, K_2)

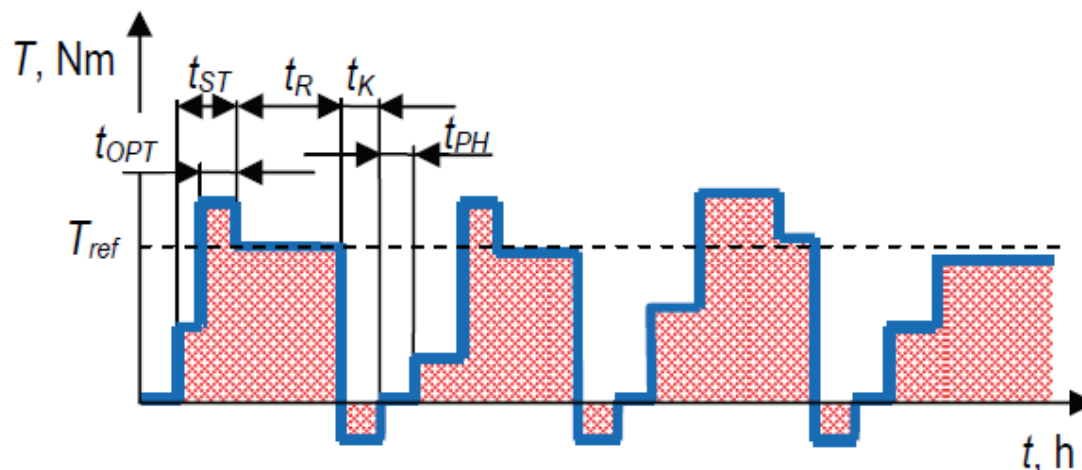
t_C – време циклуса

оптерећеност једног циклуса =

$$= \frac{t_{ST} + t_{R1}}{t_C} \cdot \frac{t_{K1} + t_{R2}}{t_C} \cdot \frac{t_{K2} + t_{R3}}{t_C}$$

Потребна снага мотора

■ режим рада S9 – непрекидан рад са непериодичним трајањем рада и променом брзина. Режим рада је комбинација свих до сада набројаних радних услова. Сви радни услови морају се тачно дефинисати како би се тачно одабрао одговарајући електромотор

t_{ST} – време покретања
 t_R – време рада са конст. оптерећењем
 t_K – време кочења мотора
 t_{PH} – време празног хода
 t_{OPT} – време рада са преоптерећењем

Потребна снага мотора

- Ова подела извршена је са становишта загревања мотора. Међутим, у зависности од величине редуктора и величине мотора, као и од утицаја спољашње температуре, топлотни капацитет може бити одлучујући за избор редуктора и при режимима рада који не могу прегрејати мотор (режими S1, S2, S3, S6 и S10).

Потребна снага мотора

- При неравномерном погону, према препорукама произвођача мотора, уводи се фактор повећања снаге k_{DC} којим се множи снага мотора при непрекидном раду S_1 , тако да се добија препоручена снага мотора за неки други режим рада:

$$P_{Si} = P_{S1} \cdot k_{DC}$$

Потребна снага мотора

где је:

P_{Si} - препоручена снага мотора за неки други режим рада ($S_2, S_3, \dots$),

P_{S1} - препоручена снага мотора за непрекидан режим рада S_1 (снаге које се дају у табелама електромотора, односе се за непрекидан рад при положају електромотора до 1000 m надморске висине и за температуру околине до 40°C),

k_{DC} - фактор повећања снаге

Потребна снага мотора

Фактор повећања снаге k_{DC} за различите режиме рада (IEC 60034-1)

Режим рада	Опис рада	Неопходан податак		k_{DC}
S1	Непрекидан рад са 100% оптерећености циклуса	-		1,0
S2	Константно оптерећење у краћем периоду	Трајање оптерећења	60 min	1,10
			30 min	1,20
			10 min	1,40
S3	Наизменичан рад	Оптерећеност циклуса (циклус се рачуна у трајању од 10 min)	60%	1,10
			40%	1,15
			25%	1,30
			15%	1,40
S4 ... S10	Наизменичан рад при чему стартовање утиче на загревање	Оптерећеност циклуса у %, број укључења на сат, величина оптерећења, момент инерције, начин кочења	Овај податак дефинишу произвођачи мотора на посебан захтев купаца	

Потребна снага мотора

- За ниске температуре би требало контактирати произвођача, док се при раду на вишим температурама и већим надморским висинама уводи корекциони фактор k_{HT} којим се множи снага очитана у каталогу:

$$P_{doz} = P_{kat} k_{HT}$$

где је:

P_{doz} - дозвољена снага мотора,

P_{kat} - снага мотора очитана у каталогу,

k_{HT} - фактор утицаја температуре и надморске висине

Потребна снага мотора

Фактор утицаја температуре расхладног флуида и надморске висине k_{HT}
(IEC 60034-1)

Надморска висина, m	Температура околине, °C					
	< 30	30...40	45	50	55	60
1000	1,07	1,00	0,96	0,92	0,87	0,82
1500	1,04	0,97	0,93	0,89	0,84	0,79
2000	1,00	0,94	0,90	0,86	0,82	0,77
2500	0,96	0,90	0,86	0,83	0,78	0,74
3000	0,92	0,86	0,82	0,79	0,75	0,70
3500	0,88	0,82	0,79	0,75	0,71	0,67
4000	0,82	0,77	0,74	0,71	0,67	0,63

Потребна снага мотора

Погон се може извршити са различитим врстама мотора, али се најчешће користе електромотори због:

- великог степена искоришћења,
- малих димензија,
- мале масе,
- малог момента инерције ротора,
- ниске цене,
- добрих експлоатационих и регулационих карактеристика,
- велике могућности преоптерећења.

Потребна снага мотора

- Најчешће се користе асинхрони електромотори.
- При већем броју укључивања (полазака) обавезно треба проверити да ли дотични електромотор задовољава са становишта дозвољеног броја укључивања јер и тај фактор јако утиче на његово загревање, поготово ако полази под пуним (великим) оптерећењем, или ако ротациони елементи имају велике моменте инерције, или ако је потребно да се мотор залети у веома кратком временском периоду.

Погонски фактор (f_B)

■ У зависности од врсте погонске и радне машине, режима експлоатације и радних услова, потребна вредност погонског фактора се одређује из дијаграма, или се израчунава посредством обрасца, све у зависности од произвођача редуктора, тако да се у литератури могу наћи различити подаци:

$$f_B = f_{B1} f_{B2} f_{B3} f_{B4} f_{B5} f_{B6} f_{B7}$$

Погонски фактор (f_B)

где је:

f_{B1} - фактор који узима у обзир врсту погонске машине (за погон електромотором $f_{B1} = 1$),

f_{B2} - фактор који узима у обзир врсту радне машине, тј. начин њеног рада,

f_{B3} - фактор који узима у обзир дужину трајања погона,

f_{B4} - фактор који узима у обзир број укључења (полаза) у току сата,

f_{B5} - фактор који узима у обзир ефективно оптерећење редуктора у току сата,

f_{B6} - фактор који узима у обзир температуру амбијента и

f_{B7} - фактор који узима у обзир жељени радни век редуктора.

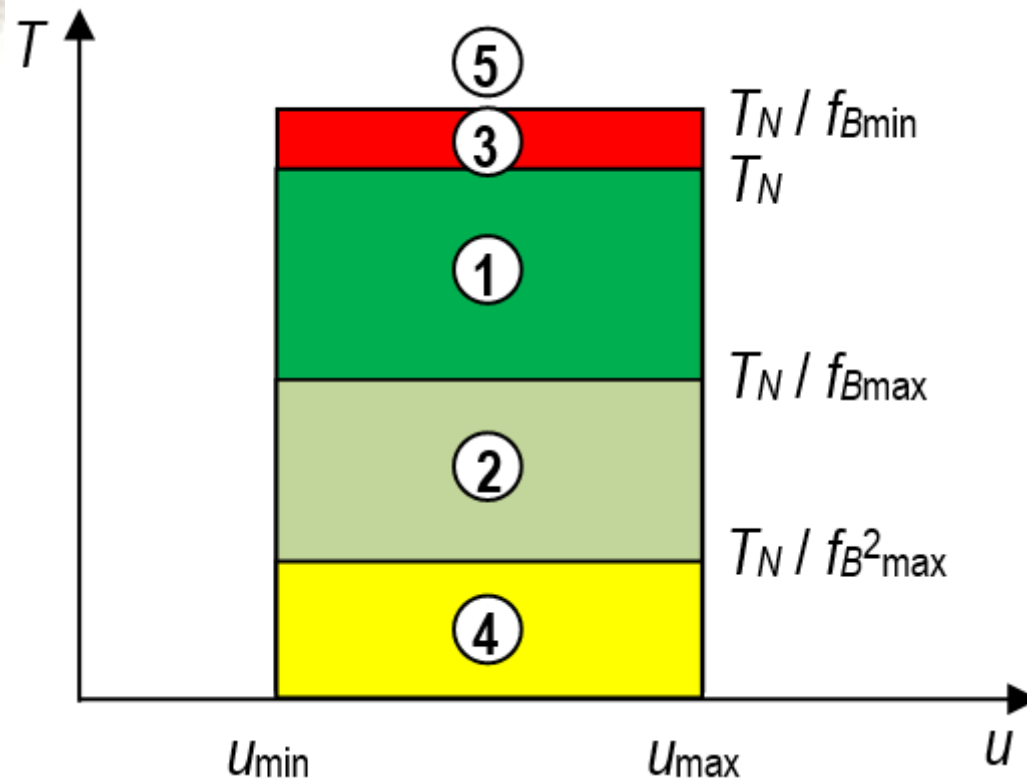
Погонски фактор (f_B)

- Дефинисањем називне вредности обртног момента дефинисана је и основна област примене редуктора, односно подручје у коме редуктор обично ради:

Из услова: $T_N \geq T_2 \cdot f_B$ следи $T_2 = \frac{T_N}{f_B}$

Погонски фактор (f_B)

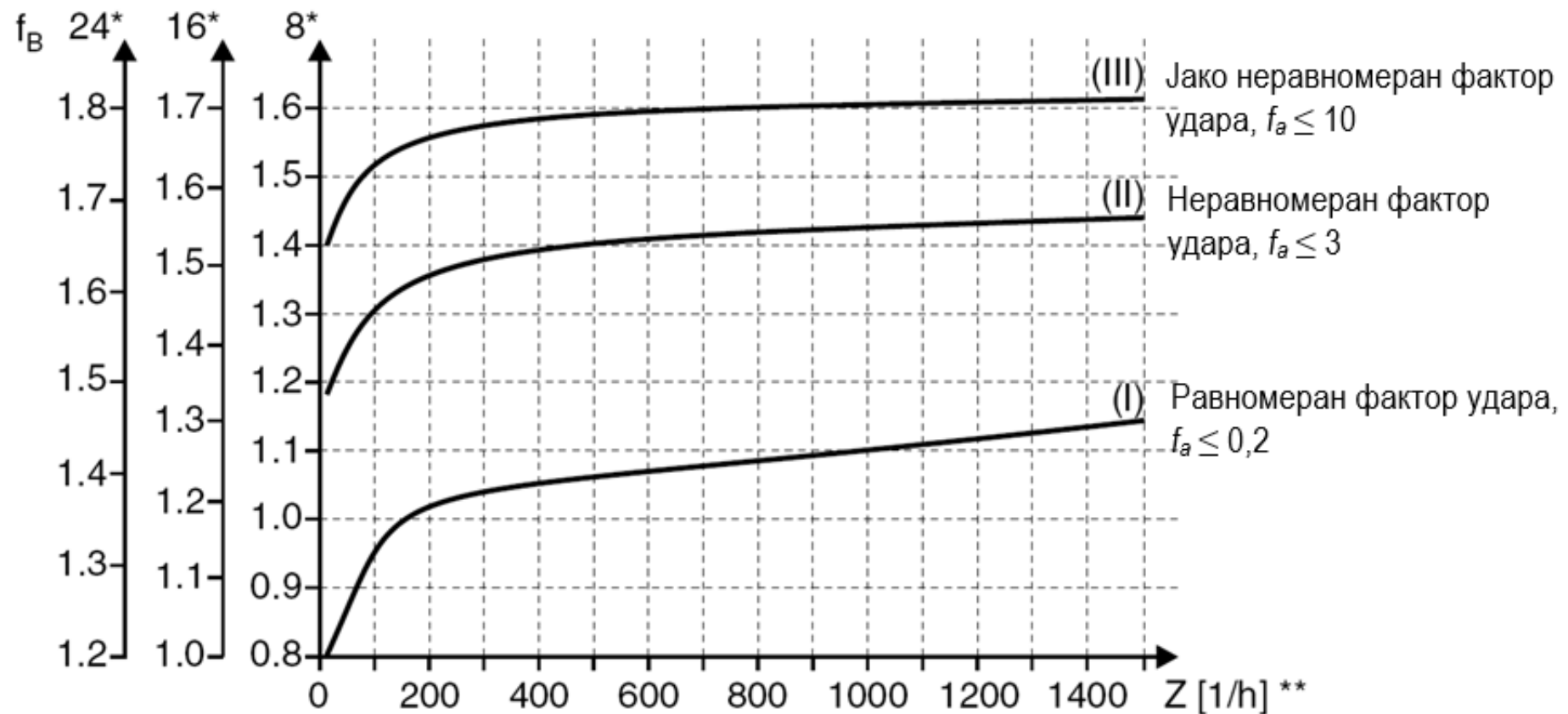
$$T_2 = \frac{T_N}{f_B}$$

- 1 – област основне примене,
- 2 – област допунске примене,
- 3 – област краткотрајне примене,
- 4 – област у којој је редуктор предимензионисан,
- 5 – критична област у којој долази до тренутне хаварије редуктора

Област примене универзалног зупчастог редуктора

Погонски фактор (f_B)

* Дневно трајање погона у сатима на дан

** Учесталост укључења Z (укључење подразумева све поступке покретања и кочења, те пребацивања са ниских на високе бројеве обртаја и обрнуто)

Погонски фактор (f_B)

- Неки произвођачи користе једноставнији образац за прорачун потребне вредности погонског фактора:

$$f_B = f_{B1} f_{B2} f_{B3}$$

где је:

f_{B1} - фактор који узима у обзир тежину погона, трајање погона у току дана и број укључења у току сата,

f_{B2} - фактор који узима у обзир ефективно оптерећење редуктора у току сата,

f_{B3} - фактор који узима у обзир температуру амбијента.

Погонски фактор (f_B)

Вредност погонског фактора f_{B1} који узима у обзир тежину погона, трајање погона и број укључења

Време трајања погона у сатима		4			8			16			24		
		< 10	10 - 200	> 200	< 10	10 - 200	> 200	< 10	10 - 200	> 200	< 10	10 - 200	> 200
Тежина погона	I	0,8	0,9	1	0,9	1	1,1	1	1,1	1,2	1,2	1,3	1,5
	II	1	1,1	1,3	1,1	1,2	1,3	1,2	1,4	1,5	1,4	1,5	1,6
	III	1,3	1,4	1,5	1,4	1,5	1,6	1,5	1,6	1,7	1,6	1,7	1,8

Погонски фактор (f_B)

У случају да је:

$k \leq 0,2$ реч је о мирном раду без удара (I),

$k \leq 3$ реч је о раду са средњим ударима (II),

$k \leq 10$ реч је о раду са јаким ударима (III),

за $k > 10$ подаци се посебно дефинишу.

Тежина погона (k) се установљава на основу односа момената инерције гоњене и погонске машине:

$$k = \frac{J_x}{J_{em}}$$

Погонски фактор (f_B)

где је:

J_x - момент инерције свих покретних делова сведен на вратило електромотора и

J_{em} - момент инерције ротора електромотора (чија се вредност може наћи у каталозима произвођача електромотора), а у случају да се користи електромотор са кочницом и/или са тешким вентилатором вредност момента инерције ротора обавезно треба кориговати и са тим елементима.

$$J_x = J_1 \frac{n_1^2}{n_{em}^2} + J_2 \frac{n_2^2}{n_{em}^2} + \dots + 91,2 \cdot m_1 \left(\frac{v_1}{n_{em}} \right)^2 + 91,2 \cdot m_2 \left(\frac{v_2}{n_{em}} \right)^2 + \dots$$

Погонски фактор (f_B)

У случају да се не поседују тачни подаци о моментима инерције разврставање погона се може извршити према врсти радне машине на следећи начин:

Машине које раде са малим ударима су: генератори, тракасти транспортери, плочасти транспортери, пужни транспортери, лаки лифтови, електрични возови, погони алатних машина, турбо дуваљке, центрифугални компресори, мешалице за течности мале густине, итд.

Машине које раде са средњим ударима: главни погони алатних машина, тешких дизала, окретних зупчаника, дизалица, вентилатора, мешалица за материјале неравномерне густине, клипне пумпе са више цилиндара, пумпе за дозирање, итд.

Машине које раде са јаким ударима: пресе, маказе, машине за гњечење гуме, ваљаонице и металуршке машине, кашике, тешке центрифуге, пумпе за тешке услове рада, ротационе бушилице, пресе за брикетирање, глодалице, итд.

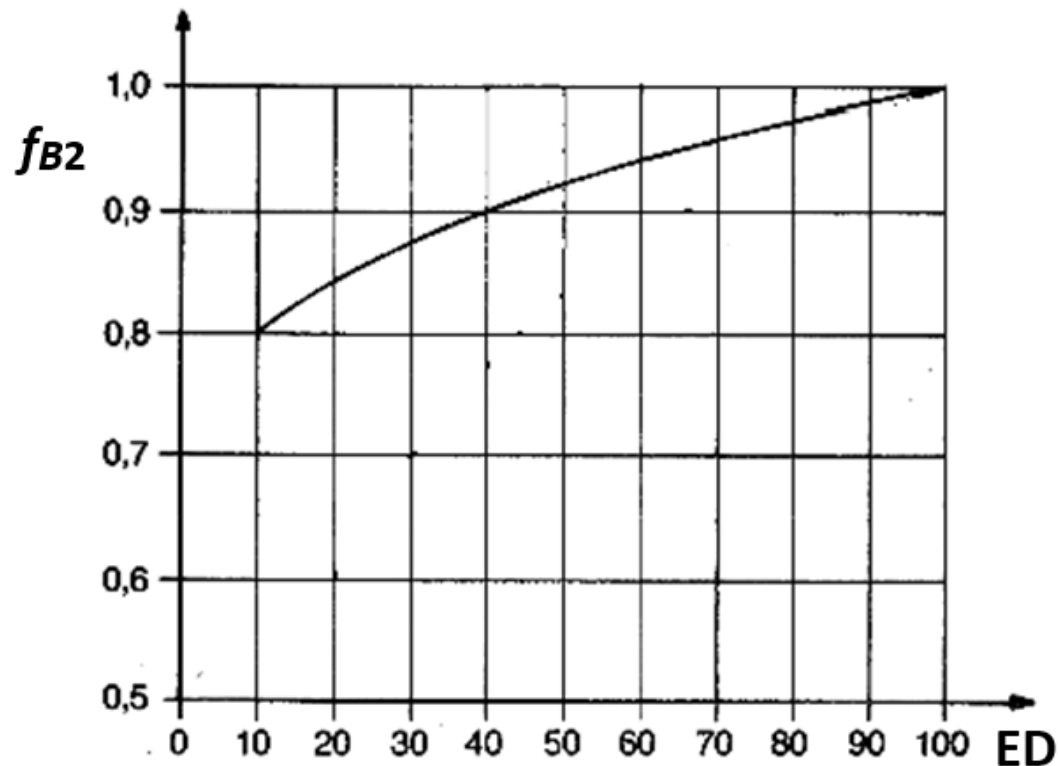
Погонски фактор (f_B)

f_{B2} - фактор који узима у обзир ефективно оптерећење редуктора у току сата, при чему се ефективно оптерећење изражава посредством такозваног ED фактора који се рачуна по обрасцу

$$ED = \frac{\text{Време ефективног рада у минутама}}{60} \cdot 100\%$$

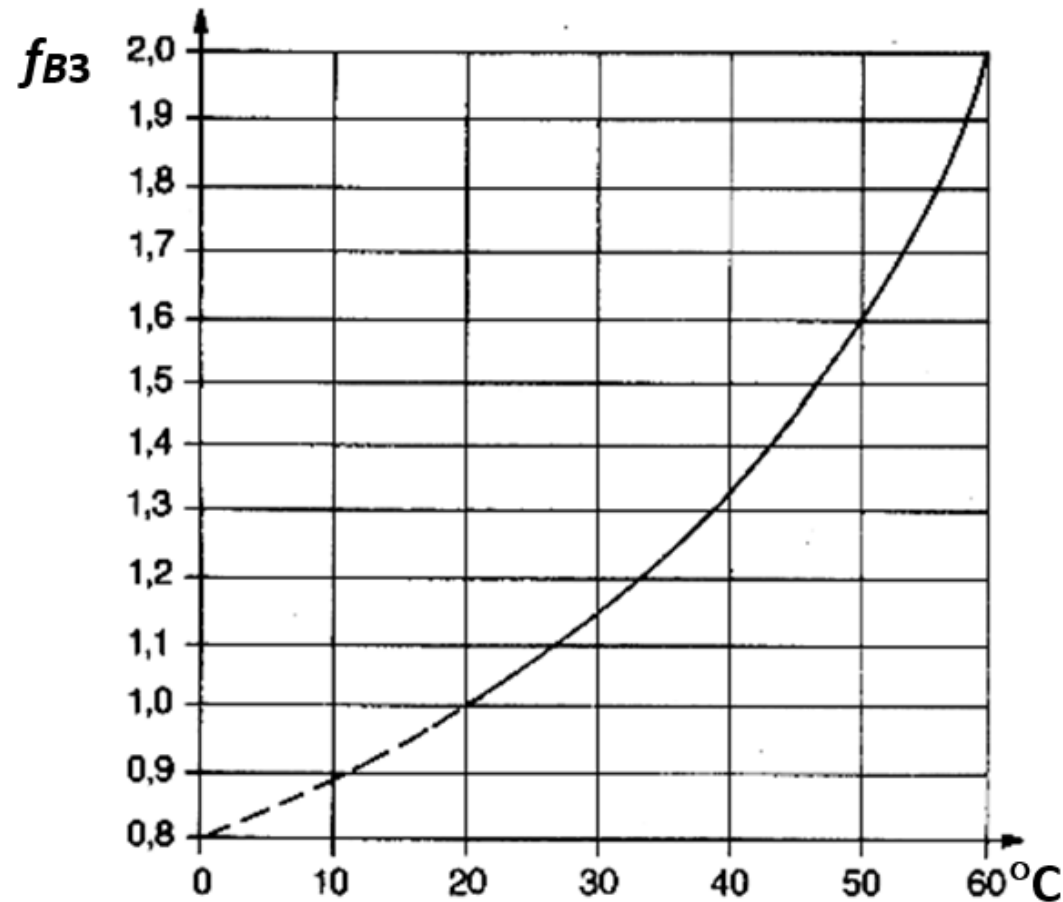
Погонски фактор (f_B)

$$ED = \frac{\text{Време ефективног рада у минутама}}{60} \cdot 100\%$$

Погонски фактор (f_B)

f_{B3} - фактор који узима у обзир температуру амбијента

Избор величине редуктора

- Избор величине тј. типа редуктора врши се након избора врсте редуктора, облика и положаја уградње, при чему се обавезно усваја најмањи редуктор који задовољава услов:

$$T_{2N} \geq f_B T_2$$

$$f_{BD} \geq f_B$$

- Дозвољену вредност погонског фактора $f_{BD} = T_{2N} / T_2$ произвођачи редуктора дају у својим каталозима, за сваки редуктор, за сваку снагу и сваки број обртаја.

Избор величине редуктора

- Одабрани редуктор, поред обртног момента, мора да задовољи и са становишта оптеретивости слободног краја излазног и улазног вратила, као и са становишта топлотног капацитета, тј. морају бити испуњени следећи захтеви:

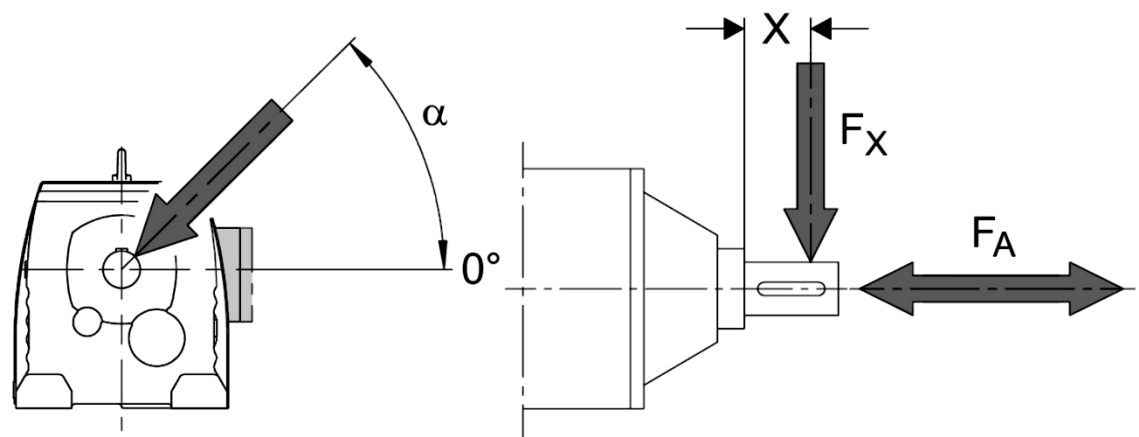
$$F_{r1} \leq F_{r1doz}$$

$$F_{a1} \leq F_{a1doz}$$

$$F_{r2} \leq F_{r2doz}$$

$$F_{a2} \leq F_{a2doz}$$

$$P_1 \leq P_q$$

Избор величине редуктора

- У случају приближних прорачуна вредност радијалних сила се може одредити на основу обимне силе (F_t) по обрасцу:

$$F_r = F_t f_z$$

f_z - фактор преносног елемента, за:

зупчаник са $z < 17$	$f_z = 1,15$
ланчаник са $z < 13$	$f_z = 1,4$
ланчаник са $z < 20$	$f_z = 1,25$
каишник за клинасти каиш	$f_z = 1,75$
каишник за пљоснати каиш	$f_z = 2,5$

Прорачун који спроводе конструктори редуктора

Прорачун преносног односа

- У зависности од потребног броја обртаја на излазу (n_2) и броја обртаја погонске машине (n_1) израчунава се потребан преносни однос.

$$i = \frac{n_1}{n_2}$$

- Код универзалних зупчастих редуктора овај преносни однос треба да се стандардизује, по стандардном реду R20.

Прорачун преносног односа

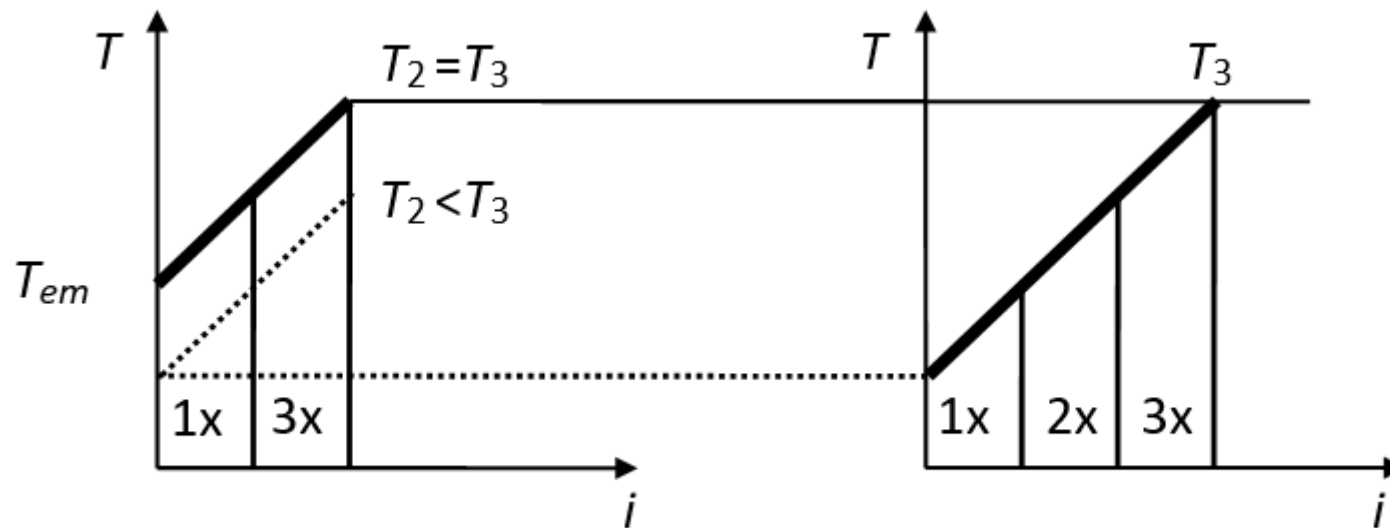
- Након тога се одређује са коликим бројем степени, тј, бројева зупчастих парова, се он може постићи. Након тога се одређују оријентационе вредности појединих преносних односа, ако је реч о вишестепеном редуктору.

Табела: Препоручене вредности кинематских преносних односа – i

Број степени	Нормално	Изузетно	Екстремно
Једностепени	6,3	8	18
Двостепени	35	45	60
Тростепени	150	200	300

Прорачун преносног односа

- Након тога се одређује са коликим бројем степени, тј, бројева зупчастих парова, се он може постићи. Након тога се одређују оријентационе вредности појединих преносних односа, ако је реч о вишестепеном редуктору.

Двостепени редуктор

Тростепени редуктор

$$i = i_1 i_2 i_3 \dots i_n$$

Прорачун преносног односа

■ Стварне вредности преносних односа одређују се у зависности од **технолошких могућности** (израда најмањег броја зубаца z_1 и највећег z_2 зупчаника) и **конструкционих могућности уградње** (најмање z_1 и највеће z_2) зупчаника. Након одређивања ових параметара израчунава се, на пример, усвајањем број зубаца гоњеног зупчаника z_2 :

$$z_2 = i z_1$$

Заокруживањем на ближи цео број усваја се z_1 и израчунава стварни преносни однос $i = z_2 / z_1$

Прорачун преносног односа

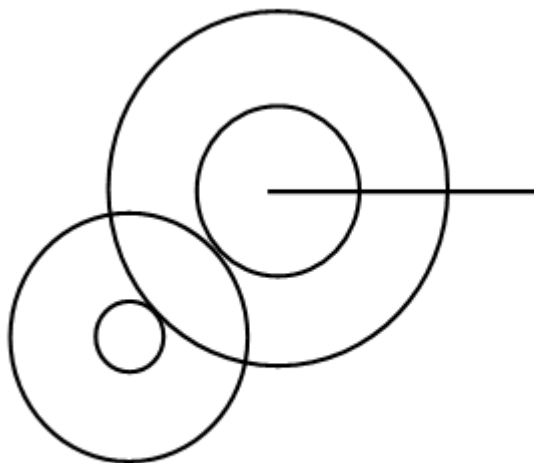
- У случају да се за преносни однос добија цео број, треба променити z_2 (обично се смањује за 1 јер се тако најмање одступа од жељене вредности преносног односа) и затим поново израчунати стварни преносни однос.
- За преносни однос **не треба усвојити цео број**, да би се избегло спрезање увек истих зубаца, чиме се постиже равномерније (уједначеније) хабање бокова зубаца и тиме обезбеђује дужи радни век зупчаника.

Прорачун преносног односа

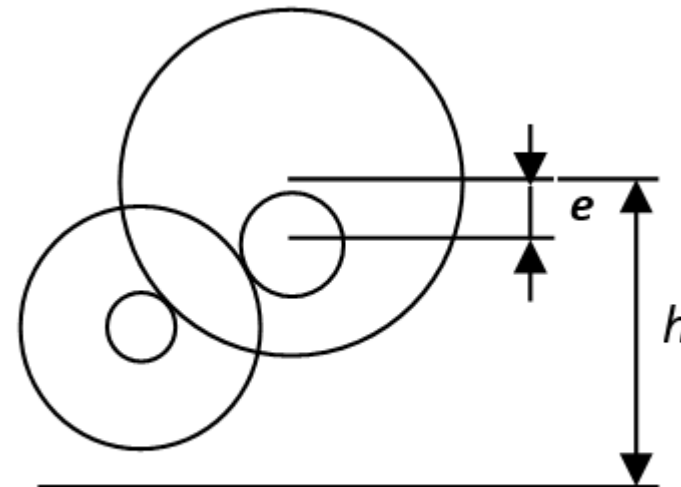
■ За сваку величину редуктора треба **усвојити највеће могуће осно растојање**, како би се постигао што већи преносни однос, на основу просторних ограничења дефинисаних **осном висином, ширином редуктора и израчунатом оријентационом вредношћу модула за највећи преносни однос** (на основу одређених димензија зупчаника) и из приближног обрасца за осно растојање (јер је занемарено померање профила):

$$a \approx \frac{m_n(z_1 + z_2)}{2 \cos \beta}$$

Прорачун преносног односа

1

2

Прорачун преносног односа

- Израчунава се оријентациона вредност збира зубаца:

$$z_1 + z_2 = \frac{2a \cos \beta}{m_n}$$

- Усвајањем обично z_1 (на основу технолошких и конструкционих параметара или постојећих препорука, на основу обимне брзине) израчунава се број зубаца гоњеног зупчаника по обрасцу:

$$z_2 = \frac{2a \cos \beta}{m_n} - z_1$$

Прорачун преносног односа

- За усвојени преносни однос и осно растојање израчунава се рачунска вредност збира зубаца:

$$(z_1 + z_2)_r = \frac{2a \cos \beta}{m_n}$$

и из једначине:

$$z_1 + z_2 = z_1(1 + i)$$

израчунава се потребан број зубаца погонског зупчаника z_1 за сваку другу величину преносног односа:

Прорачун преносног односа

$$z_1 = \frac{(z_1 + z_2)_r}{1 + i}$$

након чега се израчунава број зубаца гоњеног зупчаника z_2 :

$$z_2 = i z_1$$

чија вредност се заокружује, по правилу, на први мањи цео број (због позитивног померања профила), а затим се израчунава стварни преносни однос, на већ описан начин.

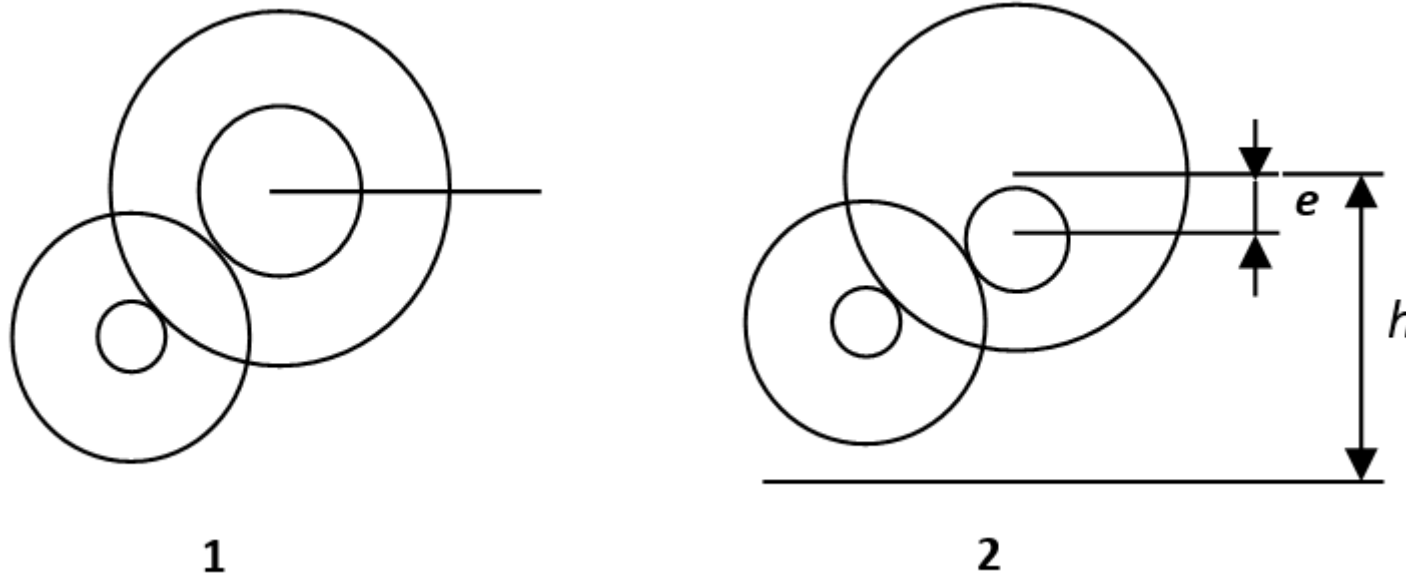
Прорачун носивости редуктора

- При избору носивости редуктора полази се од усвојених вредности обртног момента, по стандардном реду R20/6 (са фактором пораста $q_T = 2$) чије вредности су усклађене са вредностима водећих произвођача или очекиване конкуренције.
- При томе се настоји да се усвоје што веће вредности носивости чиме се повећава оптерећење свих компонената унутар редуктора.

Прорачун носивости редуктора

- Да би се смањило оптерећење компонената унутар редуктора настоји се да се повећа преносни однос излазног пара, мада се преносни однос излазног пара повећава и због захтева да се повећа највећи укупан преносни однос редуктора.
- Повећањем преносног односа, посредством повећања међуосног растојања, због ограниченог простора, потребно је смањити пречник гоњеног зупчаника првог пара који се поставља на тзв. петом зупчастом вратилу (у двостепеној варијанти).

Прорачун носивости редуктора

Степен искоришћења

- У зависности од врсте прорачуна разликује се и начин одређивања степена искоришћења. У принципу, степен искоришћења се рачуна као:

$$\eta = \eta_1 \eta_2 \eta_3 \dots \eta_n$$

Степен искоришћења

- Код приближних прорачуна зупчастих редуктора рачуна се да је:

$$\eta = 1$$

тј. да редуктори раде без губитка.

- Код тачнијих прорачуна рачуна се да су укупни губици по зупчастом пару, у које су урачунати и губици у лежајима, приближно 2% тј. да је

$$\eta_i = 0,98 \dots 0,985$$

Степен искоришћења

- Код веома тачних прорачуна, посебно се рачунају губици у лежајима а посебно у зупчастом пару:

$$\eta_i = \eta_{zi} \eta_{li}$$

Прорачун оптерећења компонента

При прорачуну оптерећења могу да се јаве два случаја:

- када је позната улазна снага, или улазни обртни момент,
- када је позната излазна снага, или излазни обртни момент.

Када је позната улазна снага (P_1) и улазни број обртаја (n_1):

- после првог пара снага и број обртаја су:

$$P_2 = P_1 \eta_1$$

$$n_2 = \frac{n_1}{i_1}$$

$$T_2 = 9550 \frac{P_2}{n_2}$$

Прорачун оптерећења компонента

- после другог пара снага и број обртаја су:

$$P_3 = P_2 \eta_2 = P_1 \eta_1 \eta_2 \qquad n_3 = \frac{n_2}{i_2} = \frac{n_1}{i_1 i_2}$$

$$T_3 = 9550 \frac{P_3}{n_3} = T_2 \eta_2 i_2 = T_1 \eta_1 i_1 \eta_2 i_2$$

Прорачун оптерећења компонената

Када је позната излазна снага ($P_i = P_n$) и излазни број обртаја ($n_i = n_n$):

обртни момент на излазу је:

$$T_n = 9550 \frac{P_n}{n_n}$$

На вратилима и елементима ка улазу све је већи број обртаја:

$$n_{n-1} = n_n i_n$$

и снага: $P_{n-1} = \frac{P_n}{\eta_n}$ а све мањи обртни момент: $T_{n-1} = \frac{T_n}{\eta_n i_n}$

Прорачун оптерећења компонената

- Код универзалних редуктора се искључиво дефинише номинални, тј. називни, обртни момент на излазу, тзв. носивост редуктора (T_{2N}), према којем се израчунавају оптерећења свих осталих компонената редуктора, и при којем се рачуна да је погонски фактор $f_B = 1$.

Питања ...

